

ערב פסח – המתוחכם, המרדן, התם וזה שלא אכפת לו

1. **שמות יג,ח:** והגדת לבנך ביום ההוא [ליל פסח] לאמור: בעבור זה ה' לי בצאתי ממצרים.

ההגדה: כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: אחד חכם, אחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול. **הגדה של פסח עם פירוש השיר והשבח:** יש לתמוה, מה היה חסר לו אמר 'חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול' בלא תיבות אחד? אלא משמעותו על דרך שאמרו במשנה: אחד תם ואחד מועד, שפירושו בין תם ובין מועד. שלא תאמר על הבן הרשע, הבועט והכופר מה בצע כי נגיד 'בחזק יד הוציאנו ה' וכן בבן התם ושאינו יודע לשאול, שלא תאמר הלא הבן איננו מבין מה שנדבר אליו.

ההגדה: רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם? לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל, אף אתה הקהה את שיניו ואמור לו ... **אילו היה שם, לא היה נגאל.**

ושאינו יודע לשאול – **את פתח לו:** שנאמר: והגדת לבנך ... בעבור זה עשה ה' לי **בצאתי ממצרים. הבן החכם:** עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים. **הבן הרשע:** זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים ... ואת בתינו הציל. **הבן התם:** בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים.

2. **שמות יב,כו:** 1. והיה כי יאמרו אליכם בניכם, מה העבודה הזאת לכם? 2. **שמות יג,ח:** והגדת לבנך ביום ההוא לאמור. 3. **שמות יג,ד:** והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת? 4. **דברים ו,כ:** כי ישאלך בנך מחר לאמור, מה העדות, החוקים והמשפטים אשר צווה ה' אלוקינו אתכם. **מדרש לקח טוב שמות יח:** לכל אחד ואחד נתנה תורה דרך להשיב **כפי עניינו**, שהרי העולם נברא בארבע מדות של בני אדם: אחד רשע, אחד חכם, אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול.

מהר"ל גבורות ה' סוף פרק נג: אלו הארבעה בנים נכתבו [בתורה] תחילה הרשע ושאינו יודע לשאול ... כי תחילה יש להסיר דעת הכפירה ורק אחר כך ללמד כל אחד לפי השגתו, שכל זמן שיש כאן כפירה, לא יבוא להכיר האמת. ואחר כך לתת דעת לאינו יודע לשאול, ואחר כך התם, להעלות אותו יותר בידיעה ובפרשת ואתחנן, הבן החכם, שעולה תמיד בידיעה.

3. **ליקוטי שיחות א/249,252:** הגמרא אומרת אף על פי שחטא, ישראל הוא. בכל מצב שיהודי לא יהיה, קיימת בתוכו נקודת היהדות. בכך מבאר מרי וחמי, האדמו"ר הקודם, את המילים 'אחד חכם ואחד רשע': בכל אחד יש את נקודת ה'אחד'. גם אצל הרשע. אלא שהיא מכוסה וצריך לגלות אותה ... לפי זה אפשר לפרש כי כאשר אומרים 'אילו היה שם לא היה נגאל', אין הכוונה לרחק אותו ח"ו, להיפך: לומר לו כי רק שם, במצרים, הוא לא היה נגאל. אך בשעת מתן תורה אמר הקב"ה לכל אדם **יחיד:** אנוכי ה' אלוקיך, **כוחך וחיותך.** ולכן כל יהודי נוגע וחשוב לכללות הכוונה. ועל ידי שמראים לו את הנועם של התורה, פועלים עליו קירוב לאבינו שבשמים.

4. **רש"י שמות יג,ה:** והגדת לבנך - בבן שאינו יודע לשאול [ולכן אתה תגיד לו מיוזמתך] והכתוב מלמדך, **שתפתח לו אתה בדברי אגדה המושכים את הלב.**

התוועדות הרבי מליובאוויטש ליל ב דחג הפסח תשכ"ה: הבן שאינו שואל, אינו אוהז בדיבורים על יציאת מצרים שבאה **מלמעלה**, 'הוציאנו ה' ממצרים', איתו צריכים לדבר על כך **שהאדם** צריך לצאת ממצרים, 'לי בצאתי ממצרים' ... **את פתח לו** – צריכים לפתוח לו את הדרך ליציאת מצרים אישית על ידי שמספרים לו על ההרחבה של פסח שמוציאה את האדם מהגבלותיו, על כוחה של האמונה המרוממת מעל הגבלות השכל וזה יוביל למרירות על מצבו שאינו כפי הראוי.

התוועדות הרבי תשמו ג/394: מנהג אמהות הכשרות בישראל, שבמקום לספר לילדים סיפורים וחדשות מעיתונים וכיוצא בזה, מספרים להם סיפורי התורה (גם עניינים שלא למדו בחדר) מתוך חיות והתלהבות, עד שהדבר נעשה כמו חי ועי"ז מקבלים הילדים חינוך אמיתי שיפעל וישפיע כל חייהם.